

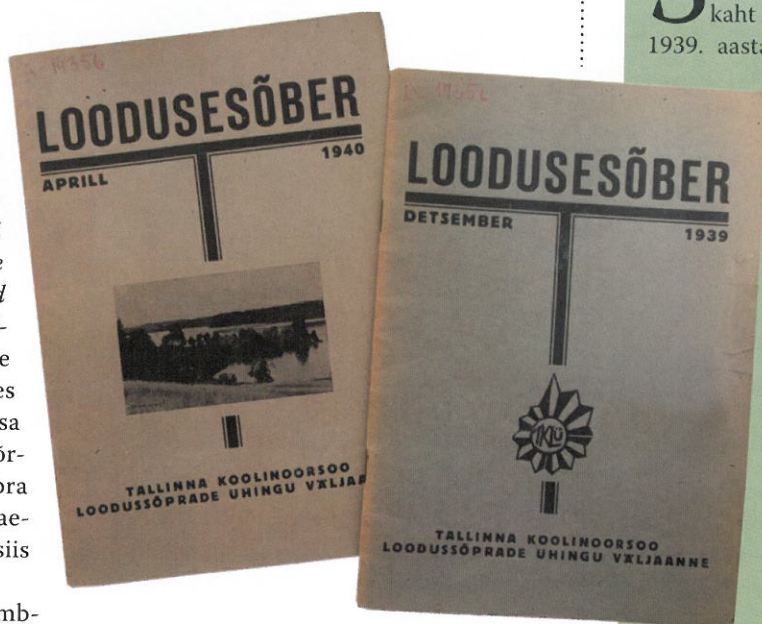
Vanad tuttavad

Juba Piiblis, nimelt Saalomoni Koguja raamatu esimese peatüki ühek-sandas ja kümnendas salmis on öeldud: *Pole mingisugust uut asja päikese all. Kas on ehk asi, mis keegi võiks ütelda: Vaata seda, see on uus? Aga juba seegi on olnud vanast ajast, mis enne meid olnud.* Nõnda on ka mu koduse töötoa vasaku seina keskmises riulis Loodusevaatleja üheksa aastakäigu (1930–1938) kõrval kaks õhukest Loodusesõbra numbrit – kõik, mis tollest praegu nii rariteetsest ajakirjast siis ilmuda jõudis.

Esimese, 1939. aasta detsembri oma servale olen kirjutanud selle ühelt sõbralt, küllap geoloog Arvo Rõõmusoksalt, saamise kuupäeva: 28.09.1945. Teise vihiku sain 1946. aastal kingituseks botaanikult, näitlejalt, silmapaistvalt haritlaselt Albert Üksipilt.

1939. aasta veebruaris oli oma teekäigu lõpetanud Gustav Vilbaste poolt üheksa aastat välja antud Loodusevaatleja, sest “ei ole veel tarvilikul määral lugejaskonda, kes suudaks kanda populaar-loodusteadusliku ajakirja korrapärase ilmumise kuld”. Sama aasta viimasel kuul tuli välja Loodusesõber – Tallinna Koolinoorsoo Loodussõprade Ühingu väljaanne. Autoreiks olid gümnaasiumiõpilased, nende hulka kuulus ka peatoimetaja Valdar Ja(a)nusson (1923–1999), kes 1991 valiti Eestis akadeemikuks. 1940. aasta aprillis ilmus ajakirja teinegi number, ka selles olid teaduslikud kirjutised mõningas ülekaalus populaarteaduslike üle. Kahe vihiku peale kokku näeme autorite seas kuut-seitset hilisemat silmapaistvat teadlast; kirjameestest on siiani meie seas küll vist ainult üks – Stockholmis elav Hinrek Neuhaus, sel ajal paljutootav noor paleontoloog ja hilisem füüsik.

Ühingu ja autorite tuumiku moodus-

tasid tollal Gustav Adolfi gümnaasiumi loodusteadusliku ringi liikmed; kuidas nad Eesti teaduskultuuri läbi aastakümnete edasi kandsid, sellest jutustasid 1981. aasta Eesti Looduses nr 6 (lk 388–393) Ralf Männil ja praegune Tartu emeriitprofessor Arvo Rõõmusoks.

Loodusesõbra, nagu ka pea kõigi teiste Eesti ajakirjade ilmumisele tegi peagi lõpu Punaarmee tulek. Mõne aasta pärast kuulus väljaanne raamatukogudest hävitamisele – aga ega selle mõju päris ära ikkagi ei kadunud. Nähtavale ilmus see ka ühe Loodusesõprade Ühingu ajakirjas kajastatud eduka ürituse, Vormsi saare looduse kompleksse uurimise eeskujus. 1949 toimus selle kaudsel mõjutusel Tartu noorüliõpilaste suur ekspeditsioon Koiva jõe äärde; sedagi ettevõtmist on valgustatud 1982. aasta Eesti Looduses nr 5 (lk 302–305).

Kas kõik ikka on siin maailmas aiva samana püsiv? Muutustest hoolimata kõige rohkem ehk ideed, aated ja püüdlused. Loeme Loodusesõbra esimese aastakäigu esimese numbril esimeselt leheküljelt: ajakirjale pandud lootuseks on õhutada huvi looduse tundmaõppimise vastu laiemais ringkonnas.

Erast Parmasto

Põlvest põlve

Sirvisin Tartu ülikooli raamatukogus kunagise Loodusesõbra kaht numbrit, esimene ilmunud 1939. aasta detsembris, teine 1940. aasta aprillis. Mine tea, millal oleks ilmunud kolmas, kui poleks seganud sõda!

Mida sisaldavad need tolaeagsete gümnaasiumiõpilaste koostatud põnevad vihud? Harivaid tõlkelugusid, õpetusi zooloogilisteks ja botaanilisteks vaatlusteks, retkekirjeldusi, aga ka “väikesi teateid”.

Üks Loodusesõbra teatetoaja on olnud Gustav Adolfi progümnaasiumi õpilane Kuno Tomasson, hilisem Rootsis elanud ning Uppsala üli-

koolis hüdrobioloogina ja ökoloogina töötanud Eesti loodusuurijate seltsi auliige.

Loodusesõbras avaldas Kuno Tomasson entomoloogilisi märkmeid Lääne-Vormsilt, aga ka näiteks teateid vareste ööbimiskohtadest.

Aasta 2007 edastas looduseuurijate selts kurva sõnumi: Kuno Tomasson on 12. jaanuaril meie hulgast lahkunud.

Jaanuari lõpus sain kirja zooloog Aivo Tammelt. Kirjas seisis: “Suvel pildistas Tartu kooliõpilane Kristiina Tomasson Saaremaal oma suvekodu aias ämblikku *Argiope bruennichi*, kes hiljem osutus esmaleiuks Eestis.” Kristiina pidas ka lühikese ettekande Eesti looduseuurijate seltsi entomoloogia sektsiooni koosolekul: “Tiigerämblik *Argiope bruennichi scopoli* nüüd ka Eestis”.

Kolm põlve lahutab kaht loodusesõpra Tomassonide suguvõsas, vaatlejasoon on ilmselgelt edasi pärandunud.

Kõrvalküljel saame lugeda Kristiina Tomassoni kirjutatud lugu tiigerämblikust.

Juhani Püttsepp, toimetaja